ANTONIO TIZZANO
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2004. december 9. [1]

I — Bevezetés

1. Jelen ügy tárgya a Suomen Korkein Oikeus (finn legfelsőbb bíróság) által benyújtott, a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első irányelv [2] (a továbbiakban: 89/104 irányelv vagy egyszerűen: irányelv) 6. cikke (1) bekezdése c) pontjának értelmezésére irányuló előzetes döntéshozatali kérelem. A nemzeti bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az irányelv értelmében milyen feltételek mellett minősül jogszerűnek egy harmadik személy védjegyének használata.

1 — Eredeti nyelv: olasz.

2 — HL 1989. L 40., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.

II — Jogi háttér

A vonatkozó közösségi jog

2. A Közösség a — jelen ügy szempontjából releváns — 89/104 irányelv elfogadásával szabályozta a védjegyeket, amely irányelv a tárgykör egyes vonatkozásait tekintve a tagállamok jogszabályait közelíti egymáshoz, anélkül azonban, hogy teljes harmonizációt végezne.

3. Emlékeztetek mindenekelőtt az irányelv tizedik preambulumbekezdésére, amely kimondja, hogy a lajstromozott védjegy által nyújtott oltalom rendeltetése különösen annak biztosítása, hogy a védjegyet hordozó áru vagy a védjegy alatt nyújtott szolgáltatás a védjegyjogosulttól származik.

4. Jelen ügy szempontjából utalni kell továbbá az 5. cikk (1) bekezdésére, amely a következőképpen rendelkezik:

„A védjegyoltalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít. A kizárólagos jogok alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

a) a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal;

b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszthetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; az összetéveszthetőség magában foglalja azt az esetet is, ha a fogyasztók a megjelölést gondolati képzettársítás (asszociáció) útján kapcsolhatják a korábbi védjegyhez."

5. Jelen ügy szempontjából alapvető továbbá a 6. cikk (1) bekezdése, amely az alábbiak szerint rendelkezik:

„A védjegyoltalom alapján a jogosult nem tilthat el mást attól, hogy gazdasági tevékenysége körében — az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban — használja

[...]

c) a védjegyet, ha az szükséges az áru vagy a szolgáltatás rendeltetésének jelzésére, különösen tartozékok vagy alkatrészek esetében."

6. Végezetül emlékeztetni kell az 1997. október 6-i 97/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv [3] által az összehasonlító reklámra történő kiterjesztése miatt módosított, megtévesztő reklámra vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 1984. szeptember 10-i 84/450/EGK tanácsi irányelvre [4] (a továbbiakban: a módosított 84/450 irányelv és a 97/55 irányelv), amelynek célja az 1. cikk értelmében „a fogyasztók, a kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szabadfoglalko-

3 — HL L 290., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 365. o.

4 — HL L 250., 17. o., magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 227. o.

zású tevékenységet folytató személyek és általában a nagyközönség érdekeinek védelme a megtévesztő reklámmal, valamint annak tisztességtelen következményeivel szemben, valamint azoknak a feltételeknek a meghatározása, amelyek mellett az összehasonlító reklám megengedett".

7. A módosított 84/450 irányelv 3a. cikkének (1) bekezdése előírja:

„Az összehasonlítást illetően összehasonlító reklám a következő feltételek teljesülése esetén megengedett:

[...]

d) nem idézi elő a piacon a reklámozónak és valamely versenytársának vagy a reklámozó és versenytársa védjegyének, kereskedelmi nevének, egyéb megkülönböztető jelzésének, áruinak vagy szolgáltatásainak összetévesztését;

e) nem rontja vagy becsmérli valamely versenytárs védjegyeinek, kereskedelmi neveinek, más megkülönböztető jelzéseinek, áruinak, szolgáltatásainak, tevékenységeinek vagy körülményeinek a hírét;

[...]

g) nem használja ki tisztességtelen módon valamely versenytárs védjegyének, kereskedelmi nevének vagy egyéb megkülönböztető jelzésének vagy versenytárs termékek eredetmegjelölésének hírnevét;

h) az árut vagy szolgáltatást nem egy védett védjeggyel vagy védett kereskedelmi névvel ellátott áru vagy szolgáltatás utánzataként vagy másolataként mutatja be."

A nemzeti jog

8. Finnországban a védjegyjogot a tavaramerkkilaki (finn védjegytörvény, a továbbiakban: tavaramerkkilaki) [5] szabályozza.

5 — A védjegyekről szóló, 1964. január 10-i 1964/7. sz. törvény.

9. A tavaramerkkilaki 4. §-ának (1) bekezdése a következőképpen határozza meg a védjegy jogosultját megillető kizárólagos jogot:

„Az e törvény 1–3. cikke szerinti azon jog, hogy valakinek az áruján megkülönböztető megjelölést helyezzenek el, azt jelenti, hogy a megjelölés jogosultján kívül senki más nem használhat a kereskedelemben termékeire vonatkozóan olyan megjelölést (védjegyet), amely összetévesztést eredményezhet akár az árukon, akár azok csomagolásán, a reklámozásban, üzleti levelezésben vagy más módon, beleértve a szóbeli használatot is [...]."

10. Ugyanezen törvény 4. §-ának (2) bekezdése később pontosítja:

„Az első bekezdés alkalmazásában jogosulatlan használatnak minősül többek között, ha valamely személy a piacon az olyan alkatrészek vagy tartozékok vagy más hasonlók forgalomba hozatalakor, amelyek egy harmadik személy által gyártott vagy értékesített termékéhez valók, úgy utal e harmadik személy megjelölésére (védjegyére), hogy azt a benyomást keltheti, hogy a forgalomba hozott termék a megjelölés (védjegy) jogosultjától származik, vagy a jogosult beleegyezett a megjelölés (védjegy) használatába."

11. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy ez utóbbi rendelkezést úgy kell értelmezni, mint amely kivételt képez a védjegyjogosult kizárólagos jogai alól, amennyiben nem sérülnek a védjegyjogosult jogai, ha egy személy saját áruinak forgalmazása során valamely harmadik személy védjegyét oly módon említi, hogy nem kelti azt a képzetet a vásárlókban, hogy a forgalomba helyezett áru a védjegy jogosultjától származik, vagy ez utóbbi hozzájárult a védjegy használatához.

III — A tényállás és az eljárás

12. Az amerikai The Gillette Company társaság a „Gillette" és a „Sensor" védjegyek jogosultja, amelyeket különböző áruk — köztük borotvák vonatkozásában — lajstromoztak Finnországban. E társaság finn leányvállalata, a Gillette Group Finland Oy (a továbbiakban a két társaság együttesen: Gillette) ezen védjegyek kizárólagos jogosultja Finnországban, ahol különféle borotválkozáshoz használatos készülékeket, köztük borotvanyélből és cserélhető pengéből álló borotvákat, illetve külön kapható pengéket is forgalmaz.

13. A finn LA-Laboratories Ltd Oy (a továbbiakban: LA) társaság is ugyanilyen jellegű árukat értékesít Finnországban, vagyis borotvanyélből és cserélhető pengéből álló borotvákat, illetve külön kapható pengéket.

Az említett társaság PARASON FLEXOR védjeggyel ellátott pengéinek csomagolásán piros színű matricán a következő szöveg olvasható: „Valamennyi Parason Flexor és Gillette Sensor borotvanyélhez használható".

14. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy az LA sem védjegylicenciaszerződés, sem más szerződés alapján nem volt jogosult a Gillette védjegyek használatára.

15. A Gillette ezért keresetet nyújtott be az LA ellen a Helsingin käräjäoikeus (Helsinki Elsőfokú Bíróság) előtt, azt állítva, hogy az alperes magatartása megsértette a „Gillette" és a „Sensor" lajstromozott védjegyeken fennálló jogait. A felperes álláspontja szerint az LA szóban forgó gyakorlata azt a téves látszatot keltette, hogy árui azonosak vagy hasonlóak a felperes áruihoz, vagy hogy az LA — licenciaszerződés vagy más jogalap révén — jogszerűen használhatja az említett védjegyeket.

16. A Helsingin käräjäoikeus helyt adott ezen álláspontnak, és 2000. március 30-i határozatában kimondta, hogy az LA az említett védjegyeknek az általa forgalmazott PARASON FLEXOR borotvapenge csomagolásán történő használatával megsértette a Gillette-nek a tavaramerkkilaki 4. §-ának (1) bekezdése értelmében meglévő kizárólagos jogát.

17. A Helsingin käräjäoikeus kizárta, hogy az ügyben a tavaramerkkilaki 4. §-ának (2) bekezdésében foglalt kivétel alkalmazható lenne. Ezen kivétel, amelyet a 89/104 irányelv és különösen annak 6. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében szűkítő módon kell értelmezni, nem az alaptermékre, hanem csupán az alkatrészekre, tartozékokra, és egyéb ilyen jellegű részekre vonatkozik. Márpedig a Helsingin käräjäoikeus álláspontja szerint úgy a borotvanyelet mint a borotvapengét a borotva alapvető részének kell tekinteni, ennélfogva nem tartoznak a kivétel alkalmazási körébe.

18. A finn bíróság tehát elrendelte, hogy az LA hagyjon fel eddigi gyakorlatával, és megtiltotta, hogy újrakezdje, továbbá elrendelte, hogy a csomagolásról távolítsa el a „Gillette" és a „Sensor" hivatkozásokat, semmisítse meg a Finnországban használatos, e megnevezéseket feltüntető címkéket, valamint térítse meg a Gillette-nek okozott kárt.

19. Az LA ezen határozat ellen fellebbezést nyújtott be a Helsingin hovioikeus (Helsinki Legfelsőbb Bíróság) előtt, amely 2001. május 17-i határozatával az ítélettel ellentétes döntést hozott.

20. A másodfokon eljáró bíróság úgy ítélte meg, hogy a borotvapengéket a tavaramerkkilaki 4. §-a (2) bekezdésének értelmében vett alkatrésznek kell tekinteni. Mindenesetre a fogyasztó, aki már birtokában van egy GILLETTE SENSOR borotvanyélnek, a címkén szereplő hivatkozásnak köszönhetően tájékoztatást kap arról, hogy ezt a borotvanyelet nemcsak a Gillette által értékesített pengékkel, hanem a „PARASON FLEXOR" pengékkel is lehet használni. Megállapításra került továbbá, hogy az LA borotvapengék csomagolásán jól látható módon fel vannak tüntetve a „Parason" és „Flexor" védjegyek, amelyek egyértelművé teszik az áruk származását, míg a „Gillette" és „Sensor" védjegyek kisbetűvel szerepelnek a pengék csomagolásán lévő viszonylag szerény címkéken. Ez kizárja, hogy ebben az esetben más védjegyének gazdasági kihasználásáról lenne szó, vagy hogy ez azt a benyomást kelthetné, hogy a különböző védjegyek jogosultjai gazdasági egységet alkotnak. A másodfokon eljáró bíróság arra a következtetésre jutott tehát, hogy az LA a tavaramerkkilaki 4. §-ának (2) bekezdésében foglalt feltételek között használta a Gillette védjegyeit.

21. A Gillette ezt követően fellebbezési kérelmet nyújtott be a Korkein oikeushoz, amely maga is kétségeket táplált a 89/104 irányelv 6. cikke (1) bekezdése c) pontjának értelmezésével kapcsolatban.

22. Ennélfogva 2003. május 23-i végzésével úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„A 89/104 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásában:

1) Melyek azon kritériumok:

a) amelyek alapján meghatározható, hogy valamely terméket alkatrésznek vagy tartozéknak kell-e tekinteni; és

b) amelyek alapján meghatározható, hogy mely, az alkatrésztől vagy tartozéktól eltérő termékek tartozhatnak a fent említett rendelkezés alkalmazási körébe?

2) Harmadik személy védjegyhasználatának jogszerűségét eltérő módon kell-e értékelni aszerint, hogy a termék alkatrésznek vagy tartozéknak minősül, vagy olyan termékről van szó, amely más okból a fent említett rendelkezés alkalmazási körébe tartozhat?

3) Hogyan kell értelmezni azt a követelményt, hogy a védjegy használatának «szükségesnek» kell lennie egy termék rendeltetésének jelzésére? A szükségesség kritériuma teljesülhet-e akkor, ha e rendeltetés jelzése önmagában, harmadik személy védjegyére történő kifejezett utalás nélkül is lehetséges, egyszerűen pl. a termék működésének műszaki elvére szorítkozva? Milyen jelentőséggel bír e vonatkozásban az a tény, hogy a harmadik személy védjegyére történő utalás hiányában a fogyasztó számára a termék bemutatásának módja kevésbé egyértelműnek bizonyulhat?

4) Mely tényezőket kell számításba venni a gazdasági tevékenység körében szokásos jogszerű felhasználások értékelése során? Harmadik személy védjegyének feltüntetése a saját termékek forgalmazásánál azt sugallja-e, hogy a forgalmazó termékei a minőség és a műszaki vagy egyéb jellemzők tekintetében megegyeznek a védjegy jogosultja által forgalmazott termékekkel?

5) Harmadik személy védjegyének használata szempontjából releváns-e az a tény, hogy az a piaci szereplő, aki más védjegyére utal, az alkatrészeken és tartozékokon kívül azt a terméket is forgalmazza, amelyhez az alkatrészek és tartozékok valók?"

23. Az így kialakult eljárás során az alapeljárás felperese, az Egyesült Királyság Kormánya, a finn kormány és a Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket.

24. A 2004. október 21-i tárgyaláson az alapeljárás felei, a finn kormány és a Bizottság szólalt fel.

IV — Jogi elemzés

Bevezetés

25. Amint az ismert, a védjegy alapvető rendeltetése — ahogyan azt a 89/104 irányelv tizedik preambulumbekezdése, valamint az állandó ítélkezési gyakorlat [6] kimondja — az áruk eredetének garantálása.

6 — Lásd többek között a Bíróság 102/77. sz. Hoffmann-La Roche-ügyben 1978. május 23-án hozott ítéletének (EBHT 1978., 1139. o.) 7. pontját, a C-206/01. sz. Arsenal Football Club-ügyben 2002. november 12-én hozott ítéletének (EBHT 2002., I-10273. o.) 51. pontját, a C-40/01. sz. Ansul-ügyben 2003. március 11-én hozott ítéletének (EBHT 2003., I-2439. o.) 36. pontját, valamint a C-245/02. sz. Anheuser-Busch-ügyben 2004. november 16-án hozott ítéletének (EBHT 2004., I-10989. o.) 59. pontját.

26. Hogy ezt a feladatot megfelelőképpen biztosítsa, a védjegy jogosultjának meg kell tudnia akadályozni, hogy harmadik felek a védjegyet jogosulatlanul használhassák, ami összezavarná a fogyasztókat, mert azt a téves benyomást keltené bennük, hogy az adott árut a védjegy jogosultja állította elő. Az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése tehát biztosítja a védjegy jogosultja számára a védjegy használatának kizárólagos jogát.

27. Ezen jog terjedelme ugyanakkor nem abszolút. Ugyanezen irányelv 6. cikke ugyanis úgy rendelkezik, hogy bizonyos esetekben a nem a védjegyjogosult által előállított árun is jogszerűen fel lehet tüntetni a védjegyet.

28. Ezen rendelkezés értelmében más védjegyének használata különösen akkor engedélyezett, ha a termék rendeltetését jelzi, e célból szükséges, továbbá megfelel a gazdasági tevékenység körében történő jogszerű felhasználásnak (a továbbiakban még: üzleti tisztesség).

29. A védjegy kizárólagos használatának e korlátozását igazoló okokat maga a Bíróság mondta ki. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében ugyanis „a védjegyjogosultat a 89/104 irányelv 5. cikkének értelmében megillető jogok hatásának korlátozása által a 6. cikk célja az, hogy a védjegyoltalomhoz fűződő alapvető érdekeket összebékítse az áruk szabad mozgásával és a szolgáltatásnyújtás közös piacon meglévő szabadságával, oly módon, hogy a védjegyhez fűződő jogok betölthessék alapvető funkciójukat a torzulásmentes verseny azon rendszerében, amelyet a Szerződés célja létrehozni és fenntartani”.[7]

30. Azt mondhatjuk tehát, hogy a 89/104 irányelv 5. cikkében foglalt kizárólagos jog korlátozásával a (6) cikk (1) bekezdése c) pontjának az a célja, hogy egyensúlyt biztosítson a védjegyjogosult azon érdeke, hogy a védjegy teljesen betölthesse a jogosult előállított termékek eredetét biztosító feladatát, valamint a többi piaci szereplő azon érdeke között, hogy teljes hozzáférésük legyen a piachoz, ugyanakkor nem zárja ki — amint azt a Bíróság ítéletében a szabad mozgásra vonatkozó terjedelmes hivatkozás megerősíteni látszik —, hogy más érdekek is színre kerülhetnek.

Az első és a második kérdésről

31. Ezek után térjünk át a kérdést előterjesztő bíróság kérdéseire.

7 — Lásd a Bíróság C-100/02. sz. Gerolsteiner Brunnen-ügyben 2004. január 7-én hozott ítéletének (EBHT 2004., I-691. o.) 16. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

32. Az első két kérdéssel, amelyeket együttesen fogok vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy melyek azok a kritériumok, amelyek révén a 89/104 rendelet 6. cikke (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásában megkülönböztethetők az alaptermékek a tartozékoktól és az alkatrészektől, illetve amelyek segítségével meghatározható, hogy az alkatrészeken és tartozékokon kívül mely egyéb áruk tartozhatnak még az említett rendelkezés alkalmazási körébe. Mindez annak meghatározása céljából, hogy ezen egyéb áruk vonatkozásában a harmadik személy védjegye feltüntetésének jogszerűségét más módon kell-e értékelni, mint az alkatrészek és tartozékok esetén.

33. Amint azt fentebb láttuk, annak a feltétele, hogy a harmadik személy védjegye valamely árun jogosan kerüljön feltüntetésre, az, hogy a védjegy feladata az áru rendeltetésének jelölése, és nem pedig az áru eredetének megjelölése legyen.

34. Úgy vélem, hogy ebből a nézőpontból annak a lehetősége, hogy más védjegyének használatára a rendeltetés jelölése céljából kerüljön sor, anélkül hogy utalás történne az eredetre vonatkozóan, lényegében minden áru vagy szolgáltatás vonatkozásában hasonló.

35. Persze ez az eset gyakrabban fordul elő a tartozékok és alkatrészek vonatkozásában, amelyek az alaptermékkel együtt használatosak, amely az esetek nagy részében csakis a védjegyén keresztül azonosítható. Elegendő csak a brit kormány által idézett példákra, egy kifejezetten a Volkswagen Polo gépkocsikhoz gyártott kipufogócsőre vagy biciklitartóra gondolni. Másrészt ugyanez a helyzet állhat fenn két olyan áru vonatkozásában is, amelyek használhatók együtt, de egyik a másiknak nem tartozéka vagy alkatrésze. Továbbra is a brit kormány példáiból kiindulva, gondoljunk egy, az Alfa cég által gyártott számítógépre és egy, a Béta cég által létrehozott operációs rendszerre, amelyek egymással kompatibilisek. Ez esetben nincs szó sem tartozékokról, sem alkatrészekről, mivel mindkét termék önállóan létezik. Mégis indokolható, ha az érdekelt vállalkozás közli a vásárlóközönséggel, hogy termékének lehetséges rendeltetése a másik vállalkozás terméke, és fordítva.

36. Úgy vélem tehát, hogy a vizsgált körülmény alapján főszabályként egyetlen árut vagy szolgáltatást sem lehet kizárni az irányelv 6. cikke (1) bekezdése c) pontjának alkalmazási köréből. Tehát akár alaptermékről, tartozékról vagy alkatrészről van is szó, ha a harmadik fél védjegyének feltüntetése szükséges a rendeltetés megjelöléséhez, az imént tárgyalt feltételt teljesültnek kell tekinteni.

37. Úgy vélem, ezt az értelmezést több érv is alátámasztja. A vizsgált rendelkezés szövegéből kiindulva megjegyzem, hogy a tartozékokra és alkatrészekre történő utalás előtt szerepel a „különösen" kifejezés. Ez arra enged következtetni, hogy a kizárólagos jog korlátozása vonatkozhat olyan árukra is, amelyek nem tartozékok vagy alkatrészek, annál is inkább — amint arra a Bizottság emlékeztet —, mert a Bizottság által előterjesztett irányelvjavaslat ezt a lehetőséget egyértelműen kizárta, ám az később épp ezen a ponton került módosításra. [8]

38. Másrészt — amint azt az Egyesült Királyság Kormánya megjegyezte — a rendelkezés szövege nemcsak az áruk, hanem a szolgáltatások rendeltetését is említi, amelyek vonatkozásában nehezen képzelhetők el tartozékok vagy alkatrészek.

39. Álláspontom szerint mindez azt erősíti meg, hogy az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásában az árut nem kell előzetesen mint alapterméket, tartozékot vagy alkatrészt minősíteni, mivel *minden esetben* az az alapvető kérdés, hogy a harmadik személy védjegyének használata szükséges-e az áru (vagy szolgáltatás) rendeltetésének jelzésére, és hogy ez nem kelt-e összetéveszthetőséget az áru eredetére vonatkozóan.

40. Ha pedig így van, nem tűnik szükségesnek, hogy a Bíróság jelen esetben döntsön az alaptermék meghatározásának, valamint annak a tartozéktól és alkatrésztől történő megkülönböztetésének a kritériumairól, ahogyan azt az első kérdés felveti.

41. Ennélfogva azt javasolom, a Bíróság azt a választ adja az első és a második kérdésre, hogy mivel a 89/104 irányelv 6. cikke (1) bekezdése c) pontjának alkalmazása céljából csupán azt kell meghatározni, hogy a harmadik személy védjegyének feltüntetése szükséges-e az áru (vagy szolgáltatás) rendeltetésének jelöléséhez, és hogy ez nem kelt-e összetéveszthetőséget az áru eredetére vonatkozóan, a védjegyhasználat megengedhetőségére vonatkozó feltételek nem különböznek aszerint, hogy alapterméről, tartozékról vagy alkatrészről van-e szó.

A harmadik kérdésről

42. Harmadik kérdésével a nemzeti bíróság lényegében azt kérdezi, hogy mely tényező-

8 — A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló első irányelvnek a Bizottság által 1980. november 25-én előterjesztett javaslata úgy rendelkezett, hogy „a védjegyen fennálló jog nem teszi lehetővé annak megtiltását, hogy harmadik személy a gazdasági tevékenysége körében [...] c) tartozékok vagy alkatrészek rendeltetésének jelzésére használhassa a védjegyet [...]" (HL 1980. C 351., 1. o.).

ket kell tekintetbe venni annak értékelése során, hogy egy harmadik fél védjegyének használata az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének c) pontja alkalmazásában „szükséges"-e valamely áru rendeltetésének jelzésére.

43. A Bírósághoz benyújtott, a harmadik fél védjegye használatának szükségességéről szóló észrevételeikben a beavatkozók két, meglehetősen eltérő értelmezést mutatnak be.

44. Az Egyesült Királyság Kormányának álláspontja szerint a szövegben szereplő feltételt teljesítettnek kell tekinteni, ha a más védjegyének említése „hathatós és pontos eszköz" [9] ahhoz, hogy a potenciális vásárlókhoz eljuttassa az áru rendeltetésére vonatkozó információkat.

45. E vonatkozásban az említett kormány emlékeztet arra, hogy a szóban forgó rendelkezés célja az, hogy lehetővé tegye a torzulásmentes verseny fejlődését, és hogy a fenti feltétel túlságosan merev értelmezése a rendelkezés hatékony érvényesülésének sérelméhez vezetne.

46. Az Egyesült Királyság álláspontja szerint ugyanis ha azt a feltételt, hogy a más védjegyének említése szükséges legyen, csak akkor lehetne teljesültnek tekinteni, ha semmilyen más módon nem lenne lehetséges azon információk közlése, amelyekre a potenciális vásárlónak szüksége van az áru rendeltetésének megértéséhez, fennállna annak a veszélye, hogy a vizsgált rendelkezés gyakorlatilag sosem lenne alkalmazható. Ugyanis szinte minden esetben van lehetőség arra, hogy a más védjegyének említése helyett alternatív módot találjanak az adott áru rendeltetésének jelölésére, például azon áru fajtájának képe vagy műszaki leírása segítségével, amellyel a kérdéses árut használni szokták.

47. Ugyanezen álláspontra helyezkedik a finn kormány és a Bizottság, amelyek számára a harmadik személy védjegyét magán viselő áru potenciális vásárlóinak jellemzői is fontosak. Annak meghatározása ugyanis, hogy mit „szükséges" közölni, különbözik aszerint, hogy az árut végfogyasztóknak vagy más vállalkozásoknak szánják. Műszaki leírások kizárólag a második esetben tudnák megfelelő módon közvetíteni az áru rendeltetésére vonatkozó információkat, anélkül hogy „szükséges" lenne a más védjegyének említése. Az átlagfogyasztó számára ugyan-

9 — Az Egyesült Királyság Kormányának eredeti, angol nyelvű észrevételében: „[...] an efficient and accurate means".

akkor az ilyen utalás hiánya megnehezítené az áru rendeltetésének megértését, hacsak nem léteznek általánosan ismert műszaki szabványok, amelyek az átlagfogyasztó számára is lehetővé teszik az érdeklődését felkeltő áru rendeltetésének megfelelő megértését. Ahogy az a tárgyalás folyamán elhangzott: ilyen a gumiabroncsok esete, amelyek tekintetében léteznek könnyen megérthető kódok, amelyek lehetővé teszik a potenciális vásárló számára, hogy tudomást szerezzen arról, melyek az autója számára gyártott modellek.

48. Teljességgel ellentétes ezzel a Gillette álláspontja, amely a vizsgált feltétel szigorúan és kizárólag gazdasági összefüggésben történő értelmezése mellett áll ki. Véleménye szerint a más védjegyének használatát csak akkor lehet „szükségesnek" tekinteni, ha a felhasználó számára ez az egyetlen lehetőség arra, hogy áruját ésszerű gazdasági feltételek között forgalmazza.

49. Jelen ügyre alkalmazva ezt az álláspontot a Gillette megállapítja, hogy az LA pengéket nem kizárólag a Gillette borotvanyelekhez, hanem az LA által gyártott, valamint — ahogyan az a tárgyalás során is kiderült — más márkájú borotvanyelekhez is szánják. A Gillette álláspontja szerint ebből az következik, hogy az LA pengéknek akkor is meglenne a piachoz való hozzáférésük, és elfogadható gazdasági feltételek között lehetne értékesíteni őket, ha csomagolásukon nem lenne feltüntetve, hogy a Gillette által előállított borotvanyelekhez is illeszkednek.

50. Más lenne a helyzet, ha az LA pengék egyéb rendeltetésének jelzése nem lenne lehetséges a fenti védjegyek említése nélkül, mert abban az esetben egyáltalában nem volna kereslet a kérdéses pengék iránt, következésképpen kizárt lenne bármiféle egyéb, gazdaságilag elfogadható feltételek között megvalósítható lehetőség. De a jelen ügyben — hangsúlyozza a Gillette — nem erről van szó, hiszen az LA maga is gyárt borotvanyeleket, borotvapengéi tehát nem lennének megfosztva a piachoz való hozzáférés lehetőségétől az olyan tilalom következtében, amely szerint csomagolásukon nem lehet feltüntetni a Gillette védjegyeit.

51. Ami engem illet, számomra könnyen belátható, hogy a Gillette által bemutatott álláspont — úgy tűnik — közelebb áll az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének c) pontjához, amely nem a más terméke használatának „hathatósságáról", hanem annak „szükségességéről" beszél; és e két kifejezés nyilvánvalóan nem szinonimája egymásnak.

52. Másrészt úgy tűnik, a fent említett rendelkezés végleges szövege, valamint a

Bizottság által előterjesztett javaslat közötti különbség is ezt tanúsítja. [10] Hiszen ez utóbbi úgy rendelkezett, hogy a harmadik felek használhassák más védjegyeit „tartozékok vagy alkatrészek rendeltetésének megjelölése céljából" [11]; míg a végleges változatban, ahogyan láttuk, az áll — szigorúbb módon megfogalmazva —, hogy a használat akkor engedélyezett, „ha a [...] rendeltetés jelzésére szükséges".

53. Miután ezt kimondtuk, az a kérdés, hogy a vita korlátozódhat-e a szóban forgó rendelkezés egy kiemelt részének filológiai elemzésére, vagy ellenkezőleg: a vitának e rendelkezés jelentését, terjedelmét és az általa felállított célt is átfogóan fel kell ölelnie.

54. Még pontosabban az a kérdés, hogy a védjegy védelmét, amely vitathatatlanul az irányelv alapvető célja, egyedül a védjegyjogosult igényeire való tekintettel kell-e értékelni, és hogy e védelem — amint azt a Gillette szorgalmazza — csakis olyan korlátozásoknak vethető alá, amelyek gazdasági szinten szigorúan elengedhetetlenek ahhoz, hogy más vállalkozók számára is lehetővé váljék a piacon való hatékony részvétel, vagy pedig a 6. cikk (1) bekezdésében foglalt eltérés az egyéb igények figyelembevételét is magában foglalja.

55. Számomra éppen úgy tűnik, hogy ez a rendelkezés megnyitja az utat azon értékek és érdekek előtt, amelyekről kifejezetten nem tesz említést, ám amelyektől általánosabb nézőpontból nehéz eltekinteni. Annál is inkább, mert ezekre a Bíróság fentebb hivatkozott ítélkezési gyakorlata is utal (lásd a 29. pontot), amikor megállapítja, hogy a 6. cikk (1) bekezdése „arra irányul, hogy a védjegyoltalomhoz fűződő alapvető érdekeket összebékítse az áruk szabad mozgásával és a szolgáltatásnyújtás közös piacon meglévő szabadságával, oly módon, hogy a védjegyhez fűződő jogok betölthessék alapvető funkciójukat a torzulásmentes verseny azon rendszerében, amelyet a Szerződés célja létrehozni és fenntartani".

56. Amint azt a Bíróság helyesen kiemeli: két különböző érdek összehangolásáról van szó, amelyek mindegyike egyébiránt arra irányul, hogy biztosítsa a torzulásmentes verseny rendszerét, ennélfogva végső soron biztosítsa a fogyasztó azon jogát, hogy több, egymással felcserélhető áru között választhasson. Másképp fogalmazva: úgy kell tekinteni, hogy a védjegyjogosult gazdasági érdekeinek védelmén kívül az irányelv a fogyasztók választásának lehetőségét is biztosítani kívánja, lehetővé téve számukra nemcsak azt, hogy biztosak legyenek az áruk eredetét illetően,

10 — Az 5. cikk c) pontja, hivatkozás a 8. pontban.

11 — Kiemelés tőlem.

hanem azt is, hogy teljes mértékben élvezhessék az átlagos szükségletet kielégítő áruk között fennálló versenyhelyzetből származó előnyöket.

57. Mivel a 6. cikk (1) bekezdésében foglalt kivétel célja e különböző érdekek összehangolása, ebből az következik, hogy rendelkezés átfogóbb elemzésének összefüggésében — amelyre az imént utaltam — nem lehet az irányelv egyetlen részletéből levezetett szövegalapú érvre hivatkozni ezen érdekek egyikének kiemelése és más érdekek kizárása céljából, mert a rendelkezés célja — a Bíróság álláspontja szerint — az, hogy a különféle érdekeket egyeztesse.

58. Úgy vélem egyébiránt, hogy a szóban forgó különböző igények figyelembevételének és — a lehető leghatékonyabb — összeegyeztetésének követelménye megint csak a közösségi ítélkezési gyakorlatból és különösen a közismert BMW-ítéletből [12] ered, amelyben a Bíróság a védjegyjogosult védelmének igényét összeegyeztette a fogyasztó védelmének elvével, a tágabb versenyhelyzet és a számára biztosítandó információk teljességére való tekintettel.

59. Emlékezetetek arra, amennyiben az releváns a jelen ügy szempontjából, hogy az imént említett esetben egy, a BMW-hálózathoz nem tartozó autószerelő műhely tulajdonosa BMW márkájú autók javítását végezte, és hirdetéseiben feltüntette azt a tényt, hogy „BMW-specialista". A BMW úgy vélte, hogy ez a magatartás nem tartozik az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének c) pontjában foglalt kivétel alá, ennélfogva a BMW-t megillető kizárólagos jog megsértésének kell tekinteni. Álláspontja szerint, mivel tevékenysége gazdasági hasznosságának nézőpontjából a vállalkozó hatékonyan nyújthatott javítási szolgáltatásokat anélkül is, hogy bármilyen meghatározott autómárkát (tehát akármilyen márkát) megnevezett volna, a BMW márka említése nem elégítette ki a hivatkozott rendelkezés által előírt szükségességet.

60. Márpedig a kérdéses feltétel ilyen értelmezése, amely, úgy vélem, nem tér el a jelen ügyben a Gillette által bemutatott értelmezéstől, láthatóan nem nyerte el a Bíróság tetszését. A Bíróság ugyanis ahelyett, hogy az autószerelő műhely tulajdonosának kereskedelmi hasznosságát vizsgálta volna, és eltekintett volna a BMW márkára történő utalástól, kizárólag annak szükségességét vette figyelembe, hogy az áru potenciális vásárlói a lehető legteljesebb információkhoz jussanak.

61. A Bíróság mindenekelőtt megjegyezte, hogy „a [BMW védjegy] használatának célja a

12 — A Bíróság C-63/97. sz. BMW-ügyben 1999. február 23-án hozott ítélete (EBHT 1999., I-905. o.).

szolgáltatás tárgyát képező termékek ezen szolgáltatások rendeltetésének meghatározása céljából történő azonosítása", majd hozzátette, hogy „ha a független kereskedő BMW autók karbantartását és javítását végzi, vagy e személy ténylegesen ezen területre szakosodott, ezt az információt ténylegesen nem tudja a BMW védjegy használata nélkül közölni az ügyfeleivel" [13].

62. Ily módon a Bíróság osztotta a Jacobs főtanácsnok által ezen ügyben ismertetett indítványban [14] bemutatott álláspontját, amelyben azt emelte ki, hogy az ügyben felmerülő kérdés lényegében az, hogy egy kereskedő a fenti körülmények között „szabadon megjelölheti-e az általa nyújtott szolgáltatások jellegét" [15]. Gondolatmenetében a főtanácsnok egészen azon megállapításig jutott, hogy „ezen védjegy használatának megtiltása [a jelen ügyben] a piaci szereplő szabadságának jogtalan korlátozás[át valósítaná meg]" [16].

63. Én úgy látom, hogy ezen ítélkezési gyakorlatból a vizsgált feltétel kevésbé merev értelmezése következik, mint ahogy azt a Gilette állítja. E feltétel valójában pusztán azon tény révén teljesül, hogy a más védjegyének használata az egyetlen hathatós módja azon árukör kiszélesítésének, amelyből a potenciális vásárló választhat.

64. Ezen értelmezést a most vizsgált esetre vonatkoztatva azt a következtetést vonhatjuk le, hogy ha a Gillette védjegyek nem lennének feltüntetve az LA pengék csomagolásán, a fogyasztók más módon nem szerezhetnének tudomást az ezen áruk és a Gillette borotvanyelek között objektíve létező kompatibilitásról, és így fennállna annak a veszélye, hogy elesnek egy, a kereskedelmi választásukra nézve hasznos információtól. Ennélfogva ha ez lenne az egyetlen mód ezen információ nyújtására, a Gillette védjegyek használatát az irányelv értelmében véve „szükségesnek" kellene tekinteni.

65. Természetesen a nemzeti bíróság feladata lenne, hogy feloldja ezt a kérdést, vagyis meggyőződjön arról, hogy a Gillette védjegyeknek az LA pengék csomagolásán történő feltüntetésének hiányában a potenciális vásárlók egyéb módon ténylegesen információhoz juthatnak ezen pengéknek a Gillette borotvanyéllel történő használatának lehetőségéről. A Gillette védjegyeinek használata nem lenne például szükséges, ha a borotvanyelek és pengék közötti kompatibi-

13 — Lásd a fent hivatkozott BMW-ítélet 59. és 60. pontját.

14 — 1998. április 2-án előterjesztett indítványában Jacobs főtanácsnok, miután „irreálisnak" ítélte azt az álláspontot, miszerint az autószerelő anélkül is ajánlhatta volna szolgáltatásait, hogy szüksége lett volna az autó márkájának feltüntetésére, kijelentette, hogy „ha ténylegesen a BMW autók karbantartására és javítására szakosodott, nehezen érthető, hogyan közölhetné ezt a körülményt a BMW megjelölés használata nélkül". (54. pont).

15 — Lásd a fent hivatkozott indítvány 54. pontját.

16 — Lásd a fent hivatkozott indítvány 55. pontját.

litás jelzésére léteznének a fogyasztók számára ismert műszaki szabványok (mint például az imént hivatkozott gumiabroncsok esetében).

66. A fentiekben foglaltakat követően és miután kinyilvánítottam az imént bemutatott megoldás iránti részlehajlásomat, el kell ismernem, hogy amellett, hogy nem lehet teljesen elhárítani a Gillette által felhozott általános jellegű kifogásokat (a védjegyjogosult védelmének túlzott mértékű szűkítése), ez a megoldás — alkalmazása során — mindenképpen nagy bizonytalansági játékteret enged. Ám ezen következmény elöl véleményem szerint nehéz kitérni, ha a vitát továbbra is a szükségesség vizsgálatára korlátozzuk, elszigetelve azt a 6. cikk (1) bekezdésében foglalt többi feltételtől, és — amint már említettem — a rendelkezés vonatkozó részéről folyó filológiai eszmefuttatásra korlátozva.

67. Más a helyzet azonban, ha tekintetbe vesszük azt a tényt, hogy a vizsgált rendelkezés nem csupán e vizsgálatot írja elő, hiszen ezt kíséri, sőt ezzel szorosan összefügg a szükségesnek vélt védjegyhasználat pontos feltétele (vagyis a jogszerű felhasználások betartása). Más szóval: az a tény, hogy e feltétel értelmezése különálló előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés, nem térítheti el a gondolatmenetet olyan irányba, hogy emiatt szem elől tévesszük a rendelkezés különböző részei között meglévő közvetlen kapcsolatot, amely, éppen ezen oknál fogva, mindegyik rész értelmezésére hatással van.

68. Márpedig úgy vélem, azt a bizonytalansági játékteret, amely, ahogy az imént említettem, elkerülhetetlen kísérője a szükségesség vizsgálatának, épp a védjegyhasználat feltételeinek és módjainak vizsgálata révén lehet megszüntetni, mégpedig a 6. cikk (1) bekezdésében jelölt módon. Éppen e vizsgálat által megválaszolható az a jogos aggodalom, miszerint a szükségesség feltételének kevésbé szigorú értelmezése a védjegyoltalom sérelméhez vezethet.

69. Minél szigorúbb a fent hivatkozott feltételek vizsgálata, annál könnyebb ilyen értelmezésre jutni. Ugyanakkor éppen e vizsgálat konkrétabb területén lehet majd jobban értékelni a védjegy használatának tényleges „szükségességét", és eloszlatni — ha úgy adódik — azon kételyeket, amelyek elvontan mindig felmerülhetnek e tekintetben.

70. Egyébiránt a most vizsgált kérdés vonatkozásában maga a Bíróság nem egymást követő és elszigetelt vizsgálatokat végzett,

vagyis először „mérlegelve" a harmadik személy védjegye használata „szükségességének" fokát, majd megvizsgálva, hogy az ilyen használat megfelel-e a „az üzleti tisztességnek". Ehelyett a Bíróság egységes megközelítést alkalmazott, amelyben, úgy vélem, a hangsúly nem annyira a „szükségesség" meghatározásán volt, mint inkább az üzleti tisztesség tiszteletben tartásán, amely bármiféle, a termék eredetére vonatkozó összetévesztés elkerülésének — és ezzel a védjegyjogosult védelmének — szempontjából meghatározó. [17]

71. Tehát kizárólag a fenti pontosítások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre azt a választ adja, hogy a védjegynek a nem védjegyjogosult harmadik személy általi használata akkor szükséges az e személy által forgalmazott termék rendeltetésének jelzésére, ha ez a használat az egyetlen rendelkezésre álló eszköz arra, hogy a vásárlóközönséget érthetően és teljes körűen tájékoztassák a termék rendeltetéséről.

A negyedik kérdésről

72. És ezzel elérkezünk a „gazdasági tevékenység körében szokásos üzleti tisztesség" kifejezés értelmezéséhez, amelyet a nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatalra irányuló negyedik kérdésével kér a Bíróságtól, mivel a 89/104 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése ehhez a feltételéhez köti a más védjegyének harmadik személy általi használatát.

73. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében „az üzleti tisztesség feltétele [...] valójában a védjegyjogosult jogos érdekében történő tisztességes eljárás kötelezettségét fejezi ki" [18]. Miután ezt kimondtuk, meg kell még határoznunk ezen kötelezettség terjedelmét, mivel ennek pontos meghatározása nem található meg a 89/104 irányelvben.

74. Úgy vélem, ezt a kérdést már a Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlata alapján meg lehet válaszolni, amelyből kiemelhetők a kérdéses kötelezettség terjedelmének meghatározására alkalmas elemek. A Bíróság ugyanis kimondta, hogy harmadik fél nem használhatja más védjegyét „ha az úgy történik, hogy azt a benyomást keltheti, hogy a viszonteladó és a védjegyjogosult között kereskedelmi kapcsolat van, és különösen [...] hogy a két vállalkozás között különleges kapcsolat áll fent" [19]. A Bíróság ezenkívül megjegyezte, hogy a harmadik személy véd-

17 — Lásd a fent hivatkozott BMW-ítélet 61. és azt követő pontjait, valamint a kapcsolódó indítvány 55. és 56. pontját.

18 — Lásd a fent hivatkozott BMW-ítélet 61. pontját, valamint a Gerolsteiner Brunnen-ítélet 24. pontját.

19 — Lásd a fent hivatkozott BMW-ítélet 64. pontját.

jegyét feltüntető vállalkozás „nem tehet szert jogosulatlan előnyre a védjegy megkülönböztető képességéből vagy jó hírnevéből". Az előny különösen akkor jogosulatlan, ha annak eredményeképpen a potenciális vásárlókban azt a benyomást kelti, hogy a védjegyjogosult és az árut előállító vállalkozás között kapcsolat van. [20]

75. Nemcsak az ítélkezési gyakorlat, hanem — amint azt maga a kérdést előterjesztő bíróság, továbbá az Egyesült Királyság Kormánya és a Bizottság javasolja — a megtévesztő és összehasonlító reklámra vonatkozó közösségi rendelkezések és különösen a 97/55 irányelvvel módosított 84/450 irányelv is hasznos iránymutatásokkal szolgál.

76. Ez utóbbi irányelv 13–15. preambulumbekezdéséből ugyanis az következik, hogy a 89/104 irányelv 5. cikke által a védjegyjogosultra ruházott kizárólagos jog nem sérül abban az esetben, ha harmadik fél e védjegyet a 97/55 irányelv 5. cikkében meghatározott feltételek tiszteletben tartásával használja.

20 — Lásd a fent hivatkozott BMW-ítélet 52. és 53. pontját. Pontosítanom kell, hogy az itt kifejtett gondolatmenet a 89/104 irányelv 7. cikkének (2) bekezdésére vonatkozik; mindazonáltal az ítélet 62. és 63. pontjában a Bíróság megállapította, hogy ugyanezen megállapítások „alkalmazandók mutatis mutandis" a 6. cikk (1) bekezdésére.

77. Ebből következik, hogy ha a védjegy említése által továbbított üzenet a megtévesztő és összehasonlító reklámról szóló rendelkezések értelmében jogszerű, akkor úgy kell tekinteni, hogy tiszteletben tartották a 89/104 irányelv 6. cikke (1) bekezdésében foglalt „üzleti tisztességet".

78. Mindazonáltal a módosított 84/450 irányelv 3a. cikke által (amelyet a 97/55 irányelv 1. cikkének (4) bekezdése iktatott be) az összehasonlító reklám jogszerűségéhez előírt — és a jelen ügy szempontjából releváns — feltételek nem különböznek alapvetően a Bíróság hivatkozott ítélkezési gyakorlatából levezethető feltételektől. Tulajdonképpen az szükséges, hogy a reklám ne idézze elő a piacon a reklámozónak és valamely versenytársának összetévesztését d) pont), valamint ne használja ki tisztességtelen módon valamely versenytárs védjegyének jó hírnevét g) pont).

79. A fent hivatkozott ítélkezési gyakorlatból és a 84/450 irányelv rendelkezéseiből tehát az következik, hogy mindenképpen jogszerűtlen más védjegyének olyan módon történő használata, amely az áru eredetét illetően alkalmas a potenciális fogyasztók megtévesztésére. Ezen fogyasztókban nem lehet azt a benyomást kelteni, hogy az áru a védjegy jogosultjához kapcsolódik, és ennél fogva ugyanolyan minőségű, mint az általa előállított áruk.

80. A finn kormánynak és az Egyesült Királyság Kormányának ugyanakkor az az ellenvetése, hogy amikor valamely vállalkozás más védjegyét tünteti fel a saját áruján, nem szükségszerűen azt akarja állítani, hogy minőségi ekvivalencia áll fenn a saját árui és a védjegyjogosult árui között. A BMW-ítéletben lényegében maga a Bíróság is elismerte, hogy az olyan vállalkozó részéről, aki „tevékenységét minőségi színben kívánja feltüntetni" [21], jogszerű a más védjegyének használata.

81. Mindazonáltal amint arra fentebb emlékeztettem (lásd az 59. pontot), ezen ítélet tárgya, amennyire jelen ügy szempontjából releváns, a BMW márkájú autók javításának elvégzésére vonatkozott. A vállalkozó tevékenységének tárgyai tehát olyan áruk voltak, amelyek jogszerűen viselték magukon a BMW márkát; az a „minőségi szín", amelyre tevékenységének tárgya által a vállalkozó szert tett, nem volt jogszerűtlennek tekinthető, mert azt a tényt tükrözte, hogy képes olyan termékeket javítani, amelyek minőségét a BMW védjegy jelenléte garantálja.

82. Jelen ügyben viszont az LA által végzett borotvapenge-gyártási tevékenység már befejeződött abban az időpontban, amikor közli azt az információt, hogy ezen pengék használhatók a Gillette borotvanyelekkel. Ennélfogva a két áru közötti kompatibilitásnak nem kellene hatással lennie az LA pengék minőségének a fogyasztók részéről történő értékelésére. Amennyiben viszont a védjegy említése azt a benyomást kelti a fogyasztókban, hogy a két különböző típusú penge minősége azonos, akkor úgy kellene tekinteni, hogy nem teljesült a jogszerű felhasználások tiszteletben tartásának feltétele.

83. A nemzeti bíróság feladata tehát annak megállapítása, hogy a Gillette márkának az LA pengék csomagolásán való feltüntetése a potenciális vásárlók számára csupán azt az információt nyújtja, hogy az LA pengéket rögzíteni lehet a Gillette nyelekre, mert foglalataik kompatibilisek egymással, vagy pedig a vásárlók azt hihetik, hogy az LA pengék ugyanolyan vágási tulajdonságokkal, vagyis azonos minőséggel rendelkeznek, mint a Gillette pengék.

84. E célból a nemzeti bíróságnak „átfogó, minden vonatkozó tényezőt figyelembe vevő" vizsgálatot kell végeznie. [22] A Bíróság ezt követelte meg az összetéveszthetőség értékelésének módjával kapcsolatban, hogy behatárolja a védjegyjogosultat a 89/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében megillető kizárólagos jog terjedelmét. Mivel azonban az üzleti tisztesség feltételé-

21 — Lásd a fent hivatkozott BMW-ítélet 53. pontját.

22 — A Bíróság C-425/98. sz. Marca Mode-ügyben 2000. június 22-én hozott ítéletének [EBHT 2000., I-4861. o.] 40. pontja.

nek meghatározása elkerülhetetlenül hatással van e kizárólagos jog terjedelmére, hiszen többé-kevésbé korlátozza, úgy vélem, hogy az e feltétel nemzeti bíróság által elvégzett értékelésének is meg kell felelnie az imént kimondott kritériumnak. [23]

85. A fentiek alapján azt javasolom tehát, hogy a Bíróság válaszolja azt a előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre, hogy egy piaci szereplő a gazdasági tevékenység körén belüli „üzleti tisztességet" tiszteletben tartva jár el, amennyiben más védjegyének felhasználásakor nem kelti azt a benyomást, hogy kereskedelmi kapcsolat áll fenn közte és a védjegyjogosult között, és nem származik jogosulatlan haszna e védjegy megkülönböztető képességéből vagy ismertségéből. Az, hogy egy piaci szereplő is forgalmaz ilyen árukat, és ezeken feltünteti más védjegyét, nem jelenti szükségszerűen, hogy azt állítaná, hogy minőségi megfelelés áll fenn a saját árui és a védjegyjogosult árui között. A piaci szereplő megatartását ugyanakkor átfogó, az összes vonatkozó tényezőt tekintetbe vevő értékelésnek kell alávetni.

23 — Emlékeztetek rá *in limine*, hogy ugyanezt a megközelítést alkalmazta a Bíróság a módosított 84/450 irányelvben foglalt feltételek teljesülésének vizsgálata során, mikor megállapította, hogy e célból „a vitatott reklám átfogó megjelenését kell tekintetbe venni" (lásd a Bíróság C-112/99. sz. Toshiba Europe-ügyben 2001. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-7945. o.] 60. pontját).

Az ötödik kérdésről

86. Ötödik kérdésével a nemzeti bíróság lényegében azt kérdezi, hogy a harmadik személy védjegye használatának jogszerűségét befolyásolja-e az a tény, hogy az a piaci szereplő, aki a védjegyet saját áruján feltünteti, maga is értékesít ilyen típusú árut, azzal együtt, amelyhez az előbbit használni kell.

87. Úgy vélem, ahhoz, hogy e kérdésre válaszolni tudjunk, két különböző aspektust kell elkülönítenünk, amelyek közül az egyik a szükségesség feltételéhez, a másik pedig az „üzleti tisztességhez" kapcsolódik, amelyeket az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik és negyedik kérdés elemzése során vizsgáltam.

88. Ami az első aspektust illeti, meg kell állapítani, hogy ha elfogadást nyert volna a szükségesség feltételének a Gillette által javasolt gazdasági megközelítése, akkor annak a ténynek, hogy az LA a pengéken kívül borotvanyeleket is értékesít, amelyek a lehetséges rendeltetések egyikét alkotják, a feltétel vonatkozásában kételyeket kellett volna keltenie, mert az LA által forgalmazott borotvanyelek tulajdonosainak körében a Gillette védjegyeinek említése nélkül is mindenképpen lenne piaci kereslet az LA pengékre.

89. Mivel ugyanakkor a fent bemutatott indokok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a szükségesség feltétele teljesül, ha más védjegyének a saját árun történő feltüntetése képezi az egyetlen módját annak, hogy a fogyasztókat teljesen tájékoztassák az áru lehetséges alkalmazásairól, úgy vélem, a védjegyhasználat jogszerűségének értékelését nem befolyásolja az a tény, hogy a harmadik személy olyan terméket is értékesít, amely az azon áru egyik lehetséges rendeltetését alkotja, amelyen más védjegye feltüntetésre került.

90. Ami pedig az „üzleti tisztességhez" kapcsolódó aspektust illeti, arra a megjegyzésre szorítkozom csupán — csatlakozva az Egyesült Királysághoz, Finnországhoz, valamint a Bizottsághoz —, hogy a vizsgált kérdés kapcsán a bemutatott tényező, ha mégoly lényeges is, csupán egyike azon tényezőknek, amelyeket a nemzeti bíróságnak tekintetbe kell vennie annak értékelése során, hogy a védjegy harmadik személy általi használata az említett felhasználások tiszteletben tartásával valósul-e meg.

91. Ennélfogva azt javasolom, hogy a Bíróság az ötödik kérdésre azt a választ adja, hogy az a tény, hogy az a piaci szereplő, aki más védjegyét tünteti fel saját áruján, olyan típusú árut is forgalmaz, amelyikkel együtt az elsőt használni kell, fontos tényező a védjegyhasználat jogszerűségének értékelése során, de nem módosítja ezen értékelés kritériumait.

V — Végkövetkeztetések

92. A fenti megfontolások fényében azt javasolom, hogy a Bíróság az alábbi válaszokat adja a Korkein oikeus által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdésekre:

1) Mivel a 89/104 irányelv 6. cikke (1) bekezdése c) pontjának alkalmazása céljából csupán azt kell meghatározni, hogy harmadik személy védjegyének feltüntetése

szükséges-e az áru (vagy szolgáltatás) rendeltetésének jelöléséhez, és hogy ez nem kelt-e összetéveszthetőséget az áru eredetére vonatkozóan, a védjegyhasználat megengedhetőségének megítélésére vonatkozó feltételek nem különböznek aszerint, hogy alaptermékről, tartozékról vagy alkatrészről van-e szó.

2) A védjegynek a nem védjegyjogosult harmadik személy általi használata akkor szükséges az e személy által forgalmazott termék rendeltetésének jelzésére, ha ez a használat az egyetlen rendelkezésre álló eszköz arra, hogy a vásárlóközönséget érthetően és teljes körűen tájékoztassák a termék rendeltetéséről.

3) Egy piaci szereplő a gazdasági tevékenység körén belüli „üzleti tisztességet" tiszteletben tartva jár el, amennyiben más védjegyének felhasználásakor nem kelti azt a benyomást, hogy kereskedelmi kapcsolat áll fenn közte és a védjegyjogosult között, és nem származik jogosulatlan haszna e védjegy megkülönböztető képességéből vagy ismertségéből. Az, hogy egy piaci szereplő is forgalmaz ilyen árukat, és ezeken feltünteti más védjegyét, nem jelenti szükségszerűen, hogy azt állítaná, hogy minőségi megfelelés áll fenn a saját árui és a védjegyjogosult árui között. A piaci szereplő magatartását ugyanakkor átfogó, az összes valamennyi vonatkozó tényezőt tekintetbe vevő értékelésnek kell alávetni.

4) Az a tény, hogy az a piaci szereplő, aki más védjegyét tünteti fel saját áruján, olyan típusú árut is forgalmaz, mint amelyikkel együtt az elsőt használni kell, fontos tényező a védjegyhasználat jogszerűségének értékelése során, de nem módosítja ezen értékelés kritériumait.